

ТАТУЮВАННЯ У СТАРОДАВНЬОМУ СВІТІ

Мистецтво татуювання незалежним чином розвивалося серед самих різних народів практично у всіх куточках земної кулі, воно є надзвичайно древнім. У Великій Енциклопедії З.Н.Южакова говориться, що *“татуювання це звичай ведення в шкіру механічним способом, шляхом виколування або видряпування гострим знаряддям: голкою, кісткою, відомих речовин як вугілля, сажа або туш, щоб отримати таким чином незабутні малюнки. Звичай цей, так само, як і розфарбування тіла, існує у багатьох, як цивілізованих, так і диких народів”*.

Перелік найбільш цікавих позначень татуювань, які у минулому застосовувалися на території Західної Європи: *“signum”* і *“stigma”* - ці слова відомі з літератури Стародавнього Риму, слово *“stygmata”* зустрічається в Біблії, виданій Лютером в 1534 р., *“grafism”* - у Дж.Казанови. *“Hieroglif”* - так писав в *“Весілі Фігаро”* П.О.Бомарше. Слова *“знак”*, *“відбиток”* зустрічаються в романі *“Знедолені люди”* В.Гюго. Окрім цих термінів до кінця XVIII ст. у Західній Європі широко уживалися назви: *“вирізаний малюнок”* і французький термін *“riquage”* (автор - маркіз Л. де Монкальм, особисто знайомий зі звичаями індіанців Канади). Загалом у Європі татуюваних найчастіше позначали словом *“розфарбований”* або *“відмічений пунктиром”*. Голандці називали процес татуювання *“prikschildern”* або *“stechmalen”*, що в перекладі означає *“малювання наколюванням”*. Англійці вживали слова *“punctures”* і *“punctuation”*, іспанці - *“pintados”*.

Після використання терміну *“татуювання”* Куком, він не відразу був прийнятий, як основний по відношенню до одного і того ж способу прикраси тіла, у різних народів земної кулі. До цього слово *“татуювання”* пов'язувалося лише з процедурою, що виконується на Таїті.

Татуюванням в стародавні часи займалися різні світлошкірі племена. Батьківщиною тату арабські історики та етнографи називають стародавню Месопотамію. Нещодавні розкопки свідчать, що вже у V тис. до н.е. на території сучасного Іраку жінки-шумерки малювали на своєму тілі *“вічні малюнки”* - так тоді називали татуювання. В епоху Аккадського царства (III тис.

до н.е.) татуювання серед жінок набуло масового характеру. Не залишались осторонь і чоловіки, хоча вони вкладали в татуювання інший зміст. Слабка стать прикрашала себе тату, щоб захиститися від замовлянь. А чоловіки розглядали татуювання як атрибут фізичної сили, мужності та стійкості [7, с.21].

У Новій Зеландії плем'я Маурі зробило свій стиль татуювань, названий Мокко. На тілі кожної людини було зроблене тату, що було унікальним, розробленим для кожного індивідуально. Якщо треба було поставити підпис, людина перемальовувала своє татуювання. Чим складнішим було тату тим вищий статус був у людини. Малюнок на обличчя наносили невеликим долотом, роблячи різані рани. На тілі ж татуювання робили звичним для нас способом [2, с.463].

Серед європейців і слов'ян татуювання було дуже поширене як метод прикраси свого тіла. Але через вплив християнства татуювання надовго стало *“ізгоєм”* (приблизно до XIII ст.).

Тату у різних народів було забаганкою як чоловіків, так і жінок. Але для чоловіків малюнки на тілі мали переважно магічне значення, а для жінок вони були зазвичай декоративними або ж розповідали про їхній статус. До цих пір на території Іраку збереглася традиція наносити на тіла немовлят сімейні або племінні знаки. Раніше їх випалювали, а з часом почали робити тату. Згідно з їхніми віруваннями, якщо дитині нанести сімейне тавро, її життя буде в безпеці.

Досліджуючи пам'ятки Стародавнього Єгипту, вчені прийшли до висновку, що тут татуювання могло бути відомим біля 3 000 р. до н.е. Доказом цього є знайдена мумія Амеут - жриці богині Хатор, фрагменти татуюваної людської шкіри, знайдені на одному з кладовищ Нубії, фігури чоловіків, увіковічених на гробниці фараона Сети I, руки і ноги яких прикрашали візерунки та символи богині Неїт [5, с.322].

Племена Південної Америки, індіанці, до початку XX ст. використовували підшкірне татуювання. Майстринею тату зазвичай була літня жінка. Вона вуглиною позначала лінії малюнка, потім наколювала його колючкою кактуса. Як фарбу використовували сажу, попіл, змішані зі слиною. Знатні жінки татуювали руки - від плеча до зап'ястків. А малюнок на обличчі був знаком низького походження. Чоловіки і в цих племенах так само лише в окремих випадках розмальовували тіло на нетривалий час.

У представників фіно-угорських народів хантів і мансі значення тату не зовсім зрозуміле. Воно, як в попередніх випадках, було виключно мистецтвом слабкої статі. Малюнки на тілі лишалися таємницею жінок. Вони приховували значення татуювання навіть

від рідні. Перша згадка про їхні тату - на початку XVIII ст. Це мистецтво передавалося від матері до доньки й сторонньому не розповідали цю таємницю. Можливо, саме тому значення найвідомішого тату цих племен - птаха в польоті - лишається найзагадковішим в історії давніх племен [4, с.32].

Ще одним особливим татуванням за методом нанесення є ескімоське. Найпоширеніший мотив - фігура у формі літери Y (хвіст кита). Пов'язаний він з шанобливим ставленням до цієї істоти. Малювався на щоках, руках у жінок та кутиках рота в чоловіків. Останні татувалися рідко, надаючи зображенням магічного сенсу. Тату ескімосів виконувалися просмикуванням під шкірою нитки, натертої сажею. Найскладніший малюнок досвідчена жінка робила протягом одного-двох днів. Зазвичай на підборідді: від нижньої губи донизу йдуть три, п'ять або сім подвоєних чи потроєних ліній.

У своєму традиційному вигляді тату у слов'ян можна спостерігати лише в деяких частинах колишньої Югославії. Наприкінці XIX ст. малюнки на тілі були переважно серед католицького населення. Майже кожна доросла дівчина чи заміжня жінка мали на собі зображення гірлянд, гілочок, орнаментальних хрестів на грудях, плечах, долонях, аж до кінчиків пальців, іноді - на чолі. Чоловіки-католики рідко татувалися, обираючи переважно хрести на плечах або й ініціали, які свідчили про світське походження. У католицького населення Сербії та Герцеговини в ті часи тату зустрічалися часто, як і натільний хрест. А заохочували до такого звичаю католицькі ксьондзи, які таким чином намагалися запобігти переходові парафіян в іслам. Боснія тоді була провінцією Османської імперії й більша частина населення запозичувала релігію та мову турків [6, с.83].

Як не дивно, але одна з перших згадок про татування зафіксована в Біблії. У книзі Левит 19:28 сказано: *“Ради умершого не делайте надрезов на теле своем и не накалывайте на себе письмен. Я Господь”* [1, 19:28].

Сучасні світські історики приписують практику татування раннім християнам. На руки і на чола багатьох перших послідовників Христа наносилися ініціали Христа або християнські знаки. Це підтверджує і Прокопій з Гази, який описував цю практику. Будуючись на фундаменті єврейської віри, християнство успадкувало негативне ставлення до татування. Для учнів Христа наколювання на тілі означало лише одне - язичницький символ і насильство над *“храмом Духа Святого”*. Изидор (приблизно 570-636 рр.), єпископ Севільї, автор багатьох праць з теології та історії, зробив

перший опис процесу татування, який він спостерігав серед язичницьких народів. Він пише: *“Пікти, згідно зі своєю назвою, мали звичай прикрашати тіло малюнками. Вони спотворювали тіло, проколюючи шкіру голками і втираючи в неї сік певних рослин”*.

У 787 р. в Калкуті (на території Нортхамберленду), за ініціативою папи Гардіана I, практика татування була засуджена як дія, яка шкодить спасінню душі. У середні віки в Європі татування дозволяли робити лише злочинцям, що перегукувалося із давньою практикою таврування рабів. У багатьох країнах татування було покаранням за певні злочини.

Особливе місце серед традиційних тату народів світу посідають японські - *“іредзумі”*. Нанесення малюнка на шкіру болісне. Зазвичай клієнти витримують не більше ніж годину татування. Тому для створення малюнка по всьому тілу треба витерпіти до 50 сеансів. З урахуванням часу на загоєння ран, це триватиме рік. За допомогою тату гейші оминали заборону показувати тіло. Розмальована шкіра здавалася імітацією одягу. Не татуйованими лишалися лише обличчя, долоні й стопи. Гейші мали тільки постійних клієнтів, які поважали своїх других дружин. Часто між ними виникали сильні почуття й вони робили тату разом. Символом вірності були родимки, які малювали так, щоб під час зчеплення долонь позначки взаємно прикривалися великими пальцями рук. Наколювали імена коханих.

Непересічними японськими тату були *“какусі-боро”*. Це малюнки, які виконувалися за допомогою втирання в розрізи на тілі рисової пудри. Такі татування були непомітними для оточуючих і проявлялися як білий малюнок лише після вживання алкоголю, купання чи під час інтиму [3, с.218].

Роблячи висновок, можна сказати, що мистецтво татування дуже стародавнє і виникало, в основному, як наслідок стародавніх вірувань. Всі релігії і ритуали, у яких використовувались тату, створювались для захисту. Саме тому мистецтво татування у стародавньому світі можна вважати релігійним мистецтвом захисту.

1. Біблія. Книга третя Мойсея. Левіт. - 19:28

2. Древо познання. - К., 2007р. - С.263.

3. Історія древнього мира. -М., 1989. - Книга 3.

4. Кордон М.В. Українська і зарубіжна культура. - К., 2002.

5. Крижанівський О.П. Історія стародавнього сходу. - К., 2002.

6. Юрій М.Ф. Релігієзнавство. - К.: “Дакор”.

7. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1997.